

Med pisanjem sem včasih imela občutek, kot da igram šah, napačna poteza v eni zgodbi je lahko povzročila šah-mat pozicijo v kateri izmed naslednjih zgodb in zaustavila dogajanje. Tako pa se prav zaradi skupinske dinamike dogajanje vedno znova poganja naprej po svojstveni logiki, ki je ne bi bilo, če bi šlo za individualnega junaka.

Kakšno mnenje imate o mladinski literaturi in poseganju cenzure vanjo?

Mladinska literatura je zelo pomembno področje ustvarjanja. Mislim, da je bilo pri nas v zadnjih letih storjenega zelo veliko, da si pridobi enakovreden položaj med preostalim pisanjem. Mlada generacija potrebuje svojo literaturo! Cenzura pa ni nikjer zaželena. Smiselne so le pripombe, ki prispevajo h kvalitetnejšemu pisanju. V tem smislu mi je bilo v pomoč zavzeto uredniško delo urednika Gašperja Trohe, ki mi je, če drugega ne, velikokrat postavil vprašanje: »Pa to pri današnjih mulcih še vedno funkcionira?«

Letos je vaše leto: najprej kresnikova nominacija za roman za odrasle, sledila je desetnica, zdaj večernica za mladinsko delo – kako je s časom za pisanje? Opišite svoj pisateljski dan!

Čas, ki ga zapolnim samo s pisanjem, se mi zdi kot podarjeni čas. Samo s pisanjem bi težko preživela, zato so moja druga stalnica padalski projekti, od moderiranja, nastopov in promocij za založbe do organizacijskega dela, filmskih scenarijev in glasbe. Pa še kaj bi se našlo. Za zunanjega opazovalca je pisateljski dan najbrž dolgočasen. Zgodnje vstajanje, nekaj telovadbe in meditacije, kratek sprehod, veliko kave, zavzeto tolčenje po tipkovnici do kosila, zatem še bolj zavzeto tolčenje po tipkovnici do večera. In nazadnje najvažnejše: pogovori z junaki romana v moji glavi, ki mi nestrpnost razlagajo, kaj se jim bo naslednji dan zgodilo. Prava zabava, vam povem, edini

davek za njo je (kot se za dobro zabavo spodobi), da ti klepeti včasih trajajo do poznih nočnih ur in odnesejo dobršen dela spanca. A kdo bi se potem že navsezgodaj mogel upreti klicu kakšne zavzete Roberte, ki me opominja: »Ampak mislim, da v moji zgodbi še nekaj manjka.« In se znova in znova navsezgodaj ubogljivo spravim na delo.

Zdenko Kodrič

Večer, sreda, 19. septembra 2012, str. 5

NELI KODRIČ FILIPIĆ »KO JE BREZ KAZNI ISKRENO IN POPOLNOMA ODPUŠČENO«

Neli Kodrič Filipić (foto: Robert Balen)

Pred sedmimi leti ste bili že nominirana za večernico s knjigo Na drugi strani, v njej ste izrisali kulturno razdaljo med otroki danes in njihovimi prastarši – partizani. V nenavadni,

v vseh pogledih posebni slikanici Ali te lahko objamem močno? ponovno preizprašujete odnose, zaupanje. Ta tematika očitno temeljno zaznamuje vaše delo.

Tako je. Oblikujemo se skozi povezovanje z drugimi. To je eden osnovnih pogojev za zadovoljivo človeško bivanje, ki se začne z odnosom novorojenega otroka in matere ter se razvija vse življenje. Ni čudno, da je ena največjih kazni prav zapor v samici – torej odvzem možnosti, da bi se povezovali. Tudi v vsakdanjem življenju ljudje pogosto kaznujejo tako, da zamrznejo kak odnos. Iz povezovanja z drugimi ljudmi nastane obširna paleta medčloveških odnosov, ki tvorijo naše vsakdanje zgodbe ter se zrcalijo v umetnosti in kulturi nasploh. Glede zaupanja pa – ne vem, ali gre v moji zgodbi za zaupanje, morda bolj za upanje. Upanje, da bi se kaj spremenilo. Če pogledate skozi okno (kateregakoli medija) v svet, deluje vse skupaj precej brezupno, ali ne? In ljudje postajamo apatični, ne borimo se za dobro, sprejemamo to, da je naša civilizacija ena najbolj nehumanih doslej. Morda pa moramo doseči dno, da bi se prebudili.

Objem kot »protiukrep« za neprijazna, nečloveška ravnanja v svetopisemskem slogu – s kruhom nad kamen – je zanimiv in očitno aktualen bolj in bolj. V Mariboru imamo v okviru EPK celo znake na trgih in ulicah, ki vabijo k objemu. Odgovor na brezbržnost realnosti?

Če je to svetopisemski slog, potem kljub temu da je ena najbolj branih knjig, Sveto pismo očitno v dveh tisočletjih ni imelo prevelikega vpliva na človeštvo, saj je njegova zgodovina zgodba o krvavem nasilju, vojnah, borbah za moč, grabljenju bogastva, tlačenju šibkih, zanikovanju enakopravnosti, neizmerno krutem kaznovanju in še bi lahko naštevala. V senci teh (danes jih nadomeščajo medij-

ske zgodbe) se pojavljajo tudi poročila o dobroti, odpuščanju, nesebični ljubezni. A teh je malo in ljudje se, vajeni le surove človeške narave, pogosto nanje odzovejo s posmehom. Tako nekoga, ki se ne zna braniti pred zlom in vrača z dobrim, kvečjemu označijo kot bebeca ali pa je zanje žrtev – in žrtve niso nikoli junaki, s katerimi se radi poistovetimo. Junak v resničnem svetu ni tisti, ki vse izgubi in trpi, čeprav ga pomilujemo in si morda celo ob njem z dobredelnostjo izpiramo svojo slabo vest, temveč ta, ki si prigrabi čim več vsega in preživi. Junak moje zgodbe ima vse, kar bi ga lahko opredelilo kot žrtev. Je tujec, nima ničesar razen psa, s katerim si deli še ubogo malico, zanemarjen je in o njem nihče nič ne ve (takemu pa je lažje kaj slabega storiti). Vendar pa ima v sebi nekaj karizmatičnega, kar izraža s pogledom. Skrivnosten je in zato izmuzljiv. V nas skrivnost zbujajo občutek, da nečesa ne obvladujemo, zato ob srečanju s skrivnostjo postanemo negotovi. Ta tujec se torej niti najmanj ne počuti kot žrtev. Ljudi spozna z nečim, česar prej niso poznali – z iskrenim odpuščanjem. Iskreno odpuščanje lahko ima na grešnika transformacijski učinek. Zakaj? Če sem slab in sem kaznovan za vse, kar slabega naredim, lahko to postane igra z jasnimi pravili, ki se lahko ponavlja v nedogled. Kaj pa, če mi je brez kazni iskreno in popolnoma odpuščeno? Govorim o odpuščanju, ki je tako popolno, da kasneje ne prenese niti spomina na slabo dejanje. To je izkušnja, ki lahko človeka korenito spremeni.

Čeprav bi lahko s tako tematiko hitro zdrsnili v new age patetiko, vam z izjemno racionalnim slogom uspeva preiti v subtilni diskurz. Tudi didaktičnosti ste se vseskozi uspešno upirali.

Pripovedujem o povsem vsakdanjem dogodku, ki v zgodbi sami ne potrebuje dodatnega pojasnjevanja. Dogodek je pač tak, kot je – vsak dan smo mu lahko

priča. Na ulici, doma, v službi, kjerkoli. Gre za šikaniranje. Zgodbo na koncu namenoma puščam odprto za razmislek, čeprav na prvi pogled ni tako videti, saj so namreč od takrat naprej v tem mestu delili le objeme – torej srečen konec. Površen bralec bi ji zato morda lahko očital namigovanje na permisivno vzgojo, v kateri je vse dovoljeno in se vse dopušča (navidezno odpušča), ali pa bi prehitro sprejel možnost, da vsesplošno objemanje zares lahko reši problem družbeno nesprejemljivega vedenja. Kdo drug pa bi lahko v njej opazil tudi zelo razširjeno človeško lastnost – namreč da ljudje radi ponavljamo, kar vidimo, ne da bi to razumeli. Dajati objeme vseprek lahko hitro postane samo še en ritual, izpraznjen, kot so vsi ostali. In potem so na eni strani poredneži, na drugi pa tisti, ki namesto kazni dajejo objeme. Seveda pa lahko razmislimo o obojem in se vprašamo, zakaj sta v naši družbi potrebna tako nasilje kot kazen. Kaj nam to dvojje govori o nas samih. In ali obstaja alternativa ter kakšna je ta. Zdi se mi, da mora biti odgovor na to zelo oseben, da ga mora najprej najti vsak sam v sebi, kajti do drugačne paradigme ne moremo priti samo z zakoni podprtega kodeksa obnašanja. Ta princip je na celi črti pogrnil. To je princip, ki ga podpirajo opazovalci v moji zgodbi. Po eni strani uživajo v vsakdanjem spektaklu nasilja, po drugi strani podpirajo kaznovanje, ki je prav tako nasilje. Skrivnostni tujec bi morda o tem lahko kaj povedal, a je storil svoje in odšel. In mislim, da je tako prav, saj je do našega srečanja s 'Tujcem' pot povsem osebna.

V časih ksenofobije, homofobije, vseh fobij torej, ste v dečku, ki spotakne tujca in se na koncu boji kazni, a dobi – objem, verjetno poosebili vso patološko današnjost. Komu ste predvsem namenili slikanico, ki zagotovo ni namenjena najmlajšim?

Ko sem zgodbo pisala, nisem prav nič razmišljala o tem, komu jo bom namenila. Nastala je zelo hitro, kot spontan izliv navdiha. Seveda pa sem jo takoj zatem v duhu zagledala kot bogato ilustrirano slikanico. Zakaj? Ker slike bolj neposredno kot besede nagovarjajo gledalca (kar žal zelo dobro razume oglaševanje). Zato je to dvojje lahko zares udarna kombinacija za mladega bralca. Odrasli smo branje pravljic zase žal skoraj povsem opustili, kar je velika škoda. Naše pravljice so romani, ki pa so običajno s simbolnim zelo slabo opremljeni, naše slikanice pa prodajni katalogi. Knjižni trg za odrasle bralce in otroke je strogo ločen. Na policah z romani boste zaman iskali pravljico oziroma slikanico. Tisti odrasli, ki se s svojimi otroki ali pa zaradi lastne radovednosti vračamo k 'otroški' literaturi, pa smo, lahko rečem, bogato nagrajeni. Zame je branje pravljic pravi užitek. Pravljico je tudi – vsaj zame – težje napisati kot roman in prav gotovo sta moji dve slikanici, ki sta izšli pri založbi Mladinska knjiga, glede razumevanja bolj namenjeni odraslim kot otrokom. Torej tistim, ki svojim otrokom berejo – le na tak način jih namreč 'otroške' knjige lahko dosežejo. In kot avtorica bi se zares razveselila, če bi bila moja zgodba predmet razmisleka in pogovora med odraslimi. Čeprav sporočilo zgodbe *Ali te lahko objamem močno?* otroci pravzaprav odlično razumejo. Ti še vedo, da si bolj kot kaznovanja želijo iskrenega razumevanja za njihove resnične potrebe – in kaj je to drugega kot ljubezen.

Damijan Stepančič je pomemben soustvarjalec dela, kako sta sodelovala, že med nastankom?

Z Damijanom se pozna in dobro sodelujeva že nekaj let. Po pogovoru z urednikom, ko je bilo besedilo pripravljeno, sva se zato odločila zanj. In Damijan je zares z navdušenjem sprejel delo, kar se vidi na izdelku. Njegova arhitektura, mestni

prostor, prav otipljivo izraža osamljenost. Našo osamljenost v tem svetu.

Po zgodbah o Svitu in Titi ste šli v »abstraktnejše« vode, še vedno pa vam je blizu psihologija, pri prejšnjih delih ste sodelovali celo s terapevtko psihologinjo, pri junakinji Titi s socialno pedagoginjo.

Pri pisanju si običajno kaj izmislimo, zgodbe niso resnične, vendar pa mora biti okvir, v katero zgodbo postavimo, realen. S tem okvirom dobi izmišljena zgodba balast; potrebno težo resničnosti, brez katere ne bi vzdržala testa prepričljivosti. Pri iskanju tega okvira (recimo, da je to pogovor s terapevtom) se lahko naslanjaš na lastne izkušnje, če jih imaš. Če jih nimaš, pa poižveš, kako to poteka. Torej ne gre toliko za sodelovanje kot za iskanje informacij. Mislim, da to pri svojem delu uporablja vsak ustvarjalec. Česar ne veš, vprašaš. Poiščeš informacije, ki so ti v oporo. Pravkar zaključujem mladinski roman, ki govori o bivanju v varni hiši in se dotika tudi ločevanja ter postopkov, ki potekajo pri različnih organih. Lastnih izkušenj o tem nimam, torej se je nujno pogovoriti z nekom, ki jih ima. S strokovnjaki in z osebami, ki so to izkusile. V tem primeru mi je bivša uporabnica varne hiše zaupala svojo lastno, pretresljivo in lepo zgodbo, ki pa je njena in bo njena tudi ostala. To, kar moja neresnična zgodba potrebuje, je pogled od znotraj, ki sem ga s pogovorom dobila. Kako naj bi sicer vedela, kako je živeti v varni hiši?

Korak v arhetipskost v »objemu« ima še kako posebno sporočilo, mislim na vašo osebno poetiko? Kvalitetna mladinska literatura nagovarja mladega in odraslega bralca, kajne?

V vzhodnjaškem mysticismu, ki mi je zelo pri srcu, imata objem in poljub izredno močno simbolno vrednost. Medtem ko poljub predstavlja združitev, ki izniči dualnost, je objem nekakšen predpogoj za to. Z objemom nekoga sprejmeš v svoj fizični prostor, v svoje psihološko polje, ga udomačiš. Objem je obljava poljuba, ki bo prišel kasneje kot vrhunec intimnosti in hkrati konec ločenosti. V prevodu čudovite knjige *Ljubezenske pesmi Boga*, za katero upam, da bo našla pot k slovenskemu založniku, se Sv. Katarina iz Siene tako izrazi (skozi prepešnitev D. Ladinskega): »Moč, ki je ustvarila nepredstavljljive lepote in nepredstavljljive grozote, ima zavetje v nas in bo sledila našim ukazom. Moč v rokah slabotnih povzroča trpljenje in ločuje ljudi. Kdor je doživel lepoto, poskuša premagati njihove predsodke in skuša vse pripeljati v Njen objem, kajti nič nima večjega smisla, kot biti tam z Njim.« Torej lahko poenostavimo, da ko objameš lepoto (jo spustiš k sebi, jo priznaš), nisi daleč od boga. Tega sicer lahko zanikamo, po resnični lepoti pa vsi hrepenimo. Biti v ljubečem objemu pa je tudi nekaj zares zelo lepega.

Melita Forstnerič Hajnšek

Večer, sredo, 19. septembra 2012, str. 6